

#21 ajatusta ja ratkaisua ilmastokestävään elvytykseen

Päätäjää, ole hyvä.

Ilmastokeskustelu on aina osallistujiensa näköinen.

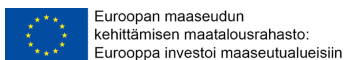
IlmastoAreenassa se on aina ollut monipuolinen ja monimuotoinen. Tämä vuonna keräsimme yhteen kansalaisyhteiskunnan, elinkeinoelämän, julkishallinnon sekä maa- ja metsätalouden ja maaseudun edustajat ilmastokestävän elvytyksen ratkaisujen pariin. IlmastoAreena järjesti tapahtuman yhteydessä myös avoimen verkkokyselyn kansalaisille, johon vastasi yli 530 suomalaista, kattavasti kaikkialta Suomesta ja eri ikäryhmistä.

Tiivistelmä tuloksista, ajatuksista ja ratkaisuista on tässä. Ne näyttävät suuntaa, miten elvytämme taloutta uudistamalla sitä kohti hiilineutraalia, fossiilisista polttoaineista vapaata Suomea. Ilman kestävästä elvytyksestä köyhdytämme niin talouttamme kuin luontoa.

Konkreettisen, yksittäisten ratkaisujen lisäksi Suomi tarvitsee kokonaisvaltaisen vision siitä, miten Suomi siirtyy kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. IlmastoAreenan kaltaiset tilaisuudet todistavat, että eri näkökulmia yhteen tuova keskustelu on mahdollinen.

Ainekset ja mandaatti yhteisen vision työstämiselle ovat olemassa - nyt vain tuumasta toimeen.

IlmastoAreenaa rahoittaa:

Ratkaisutapahtumat toteutettiin yhteistyössä:

#1 On hyväksyttävä ajatus siitä, että siirtymä hiilineutraaliin Suomeen muuttaa yhteiskuntaa.

- Kestävä elvytys yhdistää taloudellisen elvytyksen yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen. Budjetti 2021 on mahdollisuus tehdä strategisia valintoja ja laatia laadukas ja oikeudenmukainen kriteeristö Suomen uudistamiselle, niin yksilön, yritysten kuin koko yhteiskunnankin näkökulmasta.
- Siirtymässä on yhtä paljon kysymys vanhasta pois oppimisesta kuin uuden omaksumisesta.

Kestävän elvytyksen tulee perustua tietopohjaiselle, objektiiviselle kokonaisanalyysille eri vaikutusmekanismeista- ja ketjuista, eikä yhteiskunnan eri osa-alueiden vastakkainasettelulle.

#2 Me suomalaiset annamme poliittisille päätöksentekijöille mandaatin ja vaatimuksen kunnianhimoisesta ilmastopolitiikasta taloudellisen elvytyksen yhteydessä.

- 54,7 % IlmastoAreena verkkokyselyyn vastaajista ilmoitti haluavansa Suomen tekevän entistä kunnianhimoisempaa ilmastopolitiikkaa.
- 61,2 % haluaa elvytyksen uudistavan yhteiskuntaa, ei tukevan vanhoja rakenteita.

Ilmastonmuutoksen torjunnassa vauhtia toivotaan erityisesti EU:lta ja muilta kansainvälisiltä instituutioilta, kunnilta, kaupungeilta ja aluetoimijoilta sekä hallitukselta.

#3 Suomalaiset ovat valmiita arjen ilmastotoimiin ja niihin tulee myös kannustaa tuilla ja rangaista päästöistä.

- Verkkokyselyyn vastanneet toivoivat tukia, jotka kannustavat energiaa ja luonnonvaroja säästävään kulutukseen - ja rankaisua päästöistä.
- 43,9 % vastaajista oli sitä mieltä, verotuksen tulee palkita vähäpäästöisistä valinnoista ja rangaista ilmastolle haitallisista toimista ja tavoista.

Energiatehokas asuminen ja remontointi, energiaa säästävien tuotteiden ja palvelujen hankinta sekä kestävä ja vastuullinen tuotanto ovat vastaajien mielestä kaikki tarvittavien tukien kohteita.

#4 Vanha kasvu perustui fossiilitalouteen. Suomalaiset vaativat käytännön tekoja uuden kasvun suunnasta ja sen vaikutuksesta hyvinvointiin.

- Suomalaiset jakautuvat kahtia suhteessa talouskasvuun ja ilmastotoimiin. Verkkokyselyssä 56,4 % vastaajista piti vihreää kasvua joko tulevaisuuden voittajajhdistelmänä tai vähintään tavoittelemisen arvoisena. Toinen puolikas vastaajista piti talouskasvua taas ongelmallisena ja myös syyllisenä nykyiseen ilmastokriisiin.

Politiikkatoimijoiden, julkisen sektorin sekä elinkeinoelämän tulee näyttää suuntaa miten uusi ilmastokestävä talous synnyttää hyvinvointia ja työpaikkoja, ei niukkuutta. Valtion budjetti on yksi tämän suunnannäytön keskeisistä työkaluista.

#5

Julkisella sektorilla, kunnilla ja kaupungeilla on merkittävä mahdollisuus ja odotusarvo ohjata hankintoja ilmastokestävään suuntaan.

- Koronakriisi on johtanut monien kunnianhimoisten ilmastotoimien viivästymiseen esimerkiksi kuntatasolla. Kuntien, myös pienten, osaamista ilmastokestävyyteen tähtäävien rahoitusinstrumenttien käyttöön tulee vahvistaa keskitetysti ja koordinoitusti.
- Julkiselta sektorilta odotetaan esimerkillä johtamista esimerkiksi hankinnoista. 43,5 % verkkokyselyyn vastaajista haluaa asettaa ilmastokestävyyden hankintojen pääkriteeriksi, vaikka se maksaisi lyhyellä tähtäimellä enemmän.
- Kunnilla on myös keskeinen rooli kaavoituksen, kiinteistöhankeiden, energiatehokkuussaneerausten, puurakentamisen sekä rakentamisen kiertotalouden ilmastokestävyyden eteenpäinviennissä. Tämä edellyttää kuntien oman hankinta- ja ilmasto-osaamisen määrätietoista nostoa.

Ilmastorahasto, ministeriöiden budjettirahoitusta sekä osa Euroopan unionin elvytyspaketin kansallisesta osuudesta tulee valjastaa ympäristötoimiin kuntien käyttötalouden korjaamisen lisäksi.

Ilmastokestävyys tulee asettaa hankintojen pääkriteeriksi, vaikka se maksaisi lyhyellä tähtäimellä enemmän.

Kuntien omaa hankinta- ja ilmasto-osaamista tulee nostaa määrätietoisesti.

#6

Ilmasto- ja talouskeskustelu on jumiutunut siiloihin ja poteroihin. Tarvitsemme lisää moniäänisiä, julkisia foorumeita ja uutta #ilmastosopua.

- Suomalaisen yhteiskunnan vahvuus on moniäänisyyden kunnioitus ja käytännön kyky löytää yhteistä etuja ohi yksittäisten intressien.
- Ilmastokeskustelu on kuitenkin juuttunut siiloihin ja poteroihin - ja monen katsontakanta on rajoittunut oman näkökulman edistämiseen. Tästä huolimatta todellisia eroja on vähemmän kuin usein väitetään.

Ajatus uudesta #ilmastosovusta pitää ulottaa suomalaiseen keskusteluun ja poliittiseen päätöksentekoon - mistä olemme yhtä mieltä jo nyt ja mitä voimme viedä päättäväisesti eteenpäin.

#7

Kestävän elvytyksen toimenpiteet on ohjattava suuren vipuvarren omaaviin keinoihin, ei näpertelyyn.

Kestävän kasvun investointien tulee kohdistua fossiilisten polttoaineiden korvaamiseen; siellä missä on suurin vipuvarsi niin päästöjen vähentämiseen kuin uuden talouden luomiseen.

Kestävän elvytyksen investoinnit tulee kohdentaa sähköistymiseen, puhtaaseen energiaan, energiatehokkuuteen, biotalouden ja kiertotalouden kiihdyttämiseen, jätehuoltoon ja kierrättämiseen, kestävään liikenneinfraan ja liikkumiseen, verkkoinvestointeihin ja hajautetun energiajärjestelmän mahdollistamiseen sekä näitä tukevaan pitkäjänteiseen tutkimustoimintaan, koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen.

#8 Lyhytaikainen hankekulttuuri ei tue pitkäaikaista tutkitun tiedon ja datan kerryttämistä päätöksenteon tueksi.

- Ilmastovaikutusten ymmärtäminen vaatii pitkäjänteistä, tavoitteellista tutkimustietoa. Lyhytaikainen hankekulttuuri ei tue tätä eikä kerrytä kriittistä osaamista pitkällä tähtäimellä.

➔ Tutkimusrahoituksen tulee olla julkista, läpinäkyvää ja pitkäjänteistä sekä perustua strategisiin valintoihin - mitä jo tiedetään ja tehdään, mistä emme tiedä riittävästi ja mihin meidän tulisi keskittää resurssejamme.

➔ Julkisrahoitteista tutkimusta on lisättävä, kuten myös investointeja tutkimuksen ja yritysten väliseen yhteistyöhön. Tutkimuslaitosten ja yliopistojen rahoituksen turvaaminen on keskeisessä asemassa.

#9 Ilmasto-osaaminen on uusi työntekijä- ja työnantajataito.

- Ilmastonmuutoksen torjunnasta tulee osa jokaisen työnkuvaa ja osaamisvaateita.
- Ilmasto-oppimisesta tulee elinikäistä ja omatoimista, mutta myös eri koulutustoimijoiden ja työnantajien eteenpäin viemää.
- Ennakoivan koulutuspolitiikan tulee tunnistaa niin kokonaan uudet taidot kuin lisäosaajatarpeet.

➔ Suomi tarvitsee kokonaisvaltaisen koulutusstrategian uudelleenarvioinnin siirtymässä uuteen hiilineutraaliin yhteiskuntaan.

#10 Suomen on oltava maa, johon yritysten on kannattavaa investoida ja luoda uutta työtä.

- Työt, yritykset ja elinkeinot muuttuvat väistämättä siirryttäessä ilmastokestävään yhteiskuntaan. Elvytyksen tulee yhtä aikaa sekä luoda uutta taloudellista toimeliaisuutta että vähentää päästöjä.
- Suomen tulee olla kiinnostava investointikohde niin kotimaisille kuin kansainvälisille ilmastosijoittajille, mukaan lukien maa- ja metsätalous sekä koko ruokajärjestelmä.

➔ Elvytyksen tulee tukea muutosta, investointeja ja riskinottoa, ei vanhoja fossiilisiin polttoaineisiin perustuvia rakenteita ja toimintatapoja.

#11 Kestävän elvytyksen on tuettava kannattavaa yritystoimintaa, ei vääristettävä markkinoita ja toimialojen sisäistä reilua kilpailua.

- Elvytys ei ole kestävää, ellei se kohdistu kannattavan yritystoiminnan edellytykset omaaviin toimintoihin.
- Taloudellisen kannattavuuden tulee mennä läpi koko arvoketjun: tuottajat, jalostajat ja asiakkaat. Tämä pätee muun muassa biokaasun tuotantoon.

➔ Poliittisen päätöksenteon on luotava luotettava ympäristö toimiville markkinoille ja kysynnälle.

➔ Kestävän elvytyksen toimenpiteet tulee kohdistaa kannattavan yritystoiminnan edellytykset omaaviin toimintoihin.

#12

Tarvitaan sekä päästöjä vähentävää jalanjälkeä että uutta kasvua luovaa kädenjälkeä.

- Oman toiminnan päästövähennykset ovat avainasemassa, mutta uutta taloutta luodaan myös kädenjäljellä, toisin sanoen yritysten tuotteilla ja palveluilla, jotka vähentävät käyttäjiensä päästöjä.
- Kädenjälki edustaa suomalaiselle elinkeinoelämälle merkittävää kansainvälistä potentiaalia.

Ilmastomuutososaamisen vientiä, kykyä lähteä uusille markkinoille ja taloudellista riskinottoa tulisi tukea nykyistä paremmin.

#13

Rahoituksen määrä ei ole ongelma – ongelmat ovat sen lyhytjänteisyys, selkeyden puute ja linkityksen puute kestävään kasvuun.

- Rahoituksen määrä ei ole pullonkaula. Ongelman muodostaa epäselvät rahoitusinstrumentit ja niiden linkityksen puute ilmastonmuutoksen torjunnan edellyttämään muutosvauhtiin.

Rahoitusta tulee johtaa yhteisestä, energiasiirtymän tiekartasta ja visiosta.

Uusiin hankkeisiin tarvitaan riskirahoitusta myös valtion toimesta, ja rakenteiden tulisi sietää mahdollisia epäonnistumisia.

#14

Rahoitus ja tuet vaativat osaamista niin jakajilta kuin hakijoilta.

- Kansalliset rahoitusmekanismit vaativat selkeän, tavoitteellisen investointistrategian ja kriteeristön taakseen.
- Just Transition Fund (JTF) on keskeisessä roolissa turpeen energiakäytöstä luopumisesta ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja hyväksynnän varmistamisessa koko Suomen alueella.

Ilmastorahasto, Euroopan Unionin elvytyspaketit sekä ministeriöiden budjettirahoitus tulee valjastaa palvelemaan niin ilmastotoimia kuin kuntatalouksien elpymistä.

Merkittäviä päästöjä tuottavat hankkeet tulee rajata kestävän elvytyksen ulkopuolelle.

Eryityisesti pienet kunnat tarvitsevat osaamisapua eri rahoitusinstrumenttien hyödyntämiseen ja hankevalmisteluun.

#15

Työ on tae sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta.

- Mahdollisuus työhön ja elinkeinon harjoittamiseen on keskeinen oikeudenmukaisuuden mittari muutoksessa. Tämä pätee niin julkishallintoon, teollisuuteen kuin maa- ja metsätalouteen.
- Työ ja elinkeino turvaavat asumisen mahdollisuuden ja kiinteistöjen arvon kehittymistä myös kasvukeskusten ulkopuolella.
- Vastakkainasettelun sijaan tarvitaan olosuhteiden eroavaisuuksien tunnistamista ja tukien kohdentamista esimerkiksi alueellisten lähtökohtien perusteella. Esimerkiksi ruuantuotannon tulevaisuus tulee varmistaa yhtä aikaa luonnon monimuotoisuuden suojelun kanssa.

Työn ja osaamisen murroksen tulee johtaa työpaikkojen lisääntymiseen, ei vähenemiseen. Mahdollisuutta työhön ei turvata tukemalla vanhaa, vaan investoimalla siirtymällä uuteen.

Tukien kohdentamisessa tulee ottaa huomioon olosuhteiden eroavaisuudet.

Ilmastotyöpaikkoja tulee synnyttää myös haja-asutusalueille.

#16

Biotalous vaatii hajautettua, liiketaloudellisesti kannattavaa energiantuotantoa.

- Ilmastokestävä yhteiskunta ja fossiilisten polttoaineiden korvaaminen perustuu lukuisiin erilaisiin biotalouden tuottamiin energialähteisiin.
- Biokaasu on merkittävässä roolissa, jos sen markkinaehtoinen tuotanto, jakelu ja kysyntä ovat liiketaloudellisesti kannattavaa.

Energiasiirtymä vaatii hajautettua energiantuotantoa. Verotuksen ja lupaprosessien sujuvuuden tulee tukea siirtymää.

#17

Ilman aitoa kysyntää ei synny pysyvää muutosta.

- Pysyvää muutosta ei synny ilman ilmastokestävien ratkaisujen, tuotteiden ja palveluiden markkinaehtoista kysyntää.
- Markkinamekanismin toimivuus on tehokkain tapa varmistaa kestävä taloudelliset investoinnit ilmastokestävään yritystoimintaan.

Ratkaisukehitystä ja kysyntää tulee siirtymäajan tukea läpinäkyvästi ja avoimesti.

#18

Kiertotaloudessa on väliä sillä mikä kiertää.

- Suomikaan ei menesty luonnonvarojen lyhytjänteisellä tehokäytöllä - mutta totaalikiellotkaan eivät ole ratkaisu.
- Kiertotalouden määritelmää tulee edelleen työstää yhteisten toimintamallien ja vision luomiseksi.

Politiikkatoimien tulee vauhdittaa erityisesti rakentamisen, biomassojen ja kuluttamisen kiertotaloutta.

Kiertotalouden tulee perustua uusiutuvien luonnonvarojen kestävä kasvun hyödyntämiseen.

#19

Ilmastokestävä yhteiskunta on verkottunut yhteiskunta.

- Digitalous ja kattavat verkot mahdollistavat uudet palvelupohjaiset, päästöjä vähentävät liiketoimintamallit, mukaan lukien liikkumisen ja kiertotalouden palvelut, sekä tehostaa resurssien käyttöä ja kohtaantoa.

Verkkoinvestointeja tulee nopeuttaa koko Suomen alueella.

#20

Investoinnit dataan ovat ilmastotekoja.

- Kestävän elvytys ja siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan asettavat päätöksenteolle uusia datavaatimuksia
- Kestävän elvytyksen sekä Ilmastotoimien työllisyysvaikutuksia tulee ennakoida ja ennustaa paremmin. Tämä vaatii jatkuvasti kehittyvää datapohjaista mallinnusosaamista
- Myös maankäyttöä tulee tukea laaja-alaisella, systemaattisella datankeruulla: vaikuttavuuden seuranta, maaperäpäästöt, hiilenkierto sekä eri viljelytekniikoiden vaikutusten arviointi hyötyvät kaikki digitaalisesta infrastruktuurista

Yhteiskunnan digitaaliseen infrastruktuuriin kohdistuvien investointien vauhdittaminen parantaa päätöksentekoon tarvittavaa datankeruuta ja analysointikyvykkyyttä

#21

Arjen ilmastokansalaisuutta ja paikallista toimijuutta ei saa unohtaa.

- Yli 80 % verkkokyselyyn vastanneista uskoo, että omilla valinnoilla on vaikutusta ilmastonmuutoksen torjunnassa.
- Moni pienituloisen tekee nyt jo ilmastotekoja pakotetun niukan kuluttamisen kautta. Tulevaisuuden ilmastokestävässä yhteiskunnassa pienituloisenkin tulee olla mahdollista tehdä ilmastotekoja ilman elämänlaadusta ja hyvinvoinnista tinkimättä.

Toimijuutta on oltava siellä missä ratkaisut tehdään, erityisesti kunnissa ja maaseudulla. Tämä vaatii osaamisen kehittämistä muuallakin kuin suurissa kasvukeskuksissa.